

Nya riktlinjer barnlogopedi Länslogopedin 2024

Innehållsförteckning

Nya riktlinjer barnlogopedi Länslogopedin 2024	2
Insatser på olika nivåer.....	4
Riktlinjer insatser barn upp till 3:11 år	7
Nybesök.....	7
Insatser efter nybesök/bedömning.....	8
Riktlinjer insatser barn från 4:0 år till start i förskoleklass	11
Nybesök.....	11
Insatser efter nybesök.....	12
Vidareutveckling och visioner	16

Nya riktlinjer barnlogopedi Länslogopedin 2024

Bakgrund

- Långa väntetider för nybesök.
- Bristfälliga gemensamma riktlinjer – ”så här jobbar vi”.
- Målsättning - att förnya vårt arbetssätt för att skapa en mer jämlik och likvärdig vård som bygger på evidens och klinisk erfarenhet.
- Implementera ökad digitalisering i vårt kliniska arbete.

Syfte

Få ett bättre flöde i det logopediska arbetet gällande väntetider och insatser.

Dokumentet ska tydliggöra vilken vård ett barn med språkstörning erbjuds i regionen vad gäller bedömning, diagnos, behandlingsformer och behandlingsomfattning.

Målet med de nya lokala riktlinjerna är att barn 0–6 år med språkstörning/DLD ska få en likvärdig, evidensbaserad, god och tillgänglig vård i hela region Norrbotten.

Allmänt

Aktuell forskning, klinisk erfarenhet och hälso- och sjukvårdens resurser ligger till grund för mottagningens nya riktlinjer.

[Remisskriterier Barnlogopedi](#)

[Riktlinjer intyg](#)

Vilka barn behöver logopediska insatser?

Behandlingsinsatser bör ges till de barn som uppvisar tecken på avvikande språkutveckling enligt CATALISE och där de språkliga svårigheterna ger en funktionell påverkan på aktivitet och delaktighet (CATALISE, 2018). Målsättningen är att identifiera vilka barn som riskerar att ha kvarstående språkliga svårigheter och som behöver behandlingsinsatser (Ebbels et al, 2019).

Tecken på avvikande språkutveckling enligt CATALISE

- 1–2 år: inget joller, reagerar inte på tilltal och/eller ljud, få eller inga försök till interaktion

- 2–3 år: minimal interaktion, inga tecken på vilja att kommunicera, minimal reaktion på tilltal, uttrycker inga ord, tillbakagång i språkutvecklingen eller avstannad språkutveckling
- 3–4 år: högst tvåordsyttranden, förstår inte enkla instruktioner, svårförstådd för närstående
- 4–5 år: inkonsekvent och avvikande interaktion, max treordsyttranden, nedsatt språkförståelse, svårförståeligt tal för utomstående, nära anhöriga förstår inte mer än hälften av vad barnet säger
- 5 år och äldre: stora fonologiska svårigheter (grad av svårigheter och grad av barnets egen syn på svårigheterna i vardagen bör tas i beaktande samt föräldraoro), svårt att producera narrativ, nedsatt språkförståelse, påtagliga svårigheter med att följa eller komma ihåg muntliga instruktioner, pratar mycket men har svårt att delta i ömsesidig kommunikation, tolkar bokstavligt

(Bishop et al. 2016, Visser-Bochane et al. 2017)

Ett sätt att försöka identifiera vilka barn som behöver behandling är att titta närmare på riskfaktorer som förutspår bestående språkliga svårigheter. Ebbels et al. (2019) går igenom riskfaktorer för språkstörning och nämner bland annat sen språkutveckling i förskoleåldern (särskilt om både förståelse och uttrycksförmåga varit nedsatt) och ärftlighet för språk, - läs- och skrivsvårigheter i familjen.

Kliniska markörer för språkstörning kan också vara till hjälp vid identifiering av vilka barn som ska få individuell behandling hos logoped:

- Svårigheter med meningsrepetition (Conti-Ramsden et al 2001).
- Svårigheter med regelbunden preteritum (Conti-Ramsden 2003, Rice and Wexler 1996, Werfel et al 2017).
- Svårigheter med nonordsrepetition (Conti-Ramsden et al. 2001, Kalnak, 2014)

Föräldraengagemang vid logopediska insatser

Logopediska insatser kan ges på olika nivåer beroende på barnets ålder och språkliga svårigheter. Föräldrarna har alltid en central roll oavsett insats. Enligt en forskningssammanfattning har föräldraengagemang visat sig vara en framgångsfaktor som bland annat leder till högre närvaro, större nöjdhet med insatserna och inte minst bättre behandlingsresultat (Logopeden.se 2021-11-19).

Insatser på olika nivåer

Länslöpedin Region Norrbotten ger insatser på fyra olika nivåer där föräldrarnas roll är central på samtliga nivåer. Vilken eller vilka insatser som erbjuds beror på faktorer som barnets ålder samt art och grad av språkliga svårigheter.

Nivå 1

På nivå 1 ger löpeden information och allmänna råd till föräldrar och belyser de språkliga svårigheter som barnet uppvisar. Denna insats ges i samband med nybesök oavsett om barnet uppfyller kriterier för en språklig diagnos eller inte. Uppvisar barnet åldersadekvat språkförmåga avslutas löpedkontakten. Ny remiss från BHV vid behov.

Komgång Online. Detta är ett stödprogram i 1177 som riktar sig till föräldrar till barn med *kommunikativa* svårigheter. Under kursen får föräldrar lära sig mer om hur man använder en responsiv kommunikationsstil samt hur AKK kan introduceras. Löped startar upp Komgång Online för föräldern och stödprogrammet kan sedan användas i 90 dagar. Denna kan antingen ges som enda insats eller i väntan på vidare insatser på nivå 2. Denna insats är inte obligatorisk för att få återbesök (se Obs! nedan).

Nivå 2

På nivå 2 ges tidiga evidensbaserade insatser genom att löpeden handleder **föräldrar** genom indirekt behandling. Insatserna är riktade men inte individualiserade till ett visst barns styrkor och svårigheter. Insatserna ges i form av olika föräldrautbildningar:

- **Språkstimulansföreläsning.** Detta är en föreläsning om språkutveckling och språkstimulerande förhållningssätt i vardagen, och riktar sig till föräldrar till barn med *språkliga* svårigheter. Föreläsningen är **obligatorisk** för att få ett återbesök eller ta del av vidare insatser på nivå 3 och 4. Insatser som kan ges före/utan föreläsningen är Komgång Online, TAKK/GAKK-intro och insatser på nivå 3 och 4 för barn med taldyspraxi utan språkliga svårigheter.
- **TAKK.** Introduktion erbjuds föräldrar till barn som bedöms vara i behov av tecken som stöd till talet för att komma vidare i sin språkutveckling. TAKK-intro vid ett tillfälle av behandlande löped, efterföljs av kostnadsfri webbkurs.
- **GAKK.** Introduktion erbjuds vid ett tillfälle av behandlande löped.

I de fall där föräldrarna inte har möjlighet att självständigt tillgodogöra sig språkstimulansföreläsningen, exempelvis pga tolkbehov, erbjuds 1–2 tillfällen för individuell genomgång.

Obs! Vid nybesök med föräldrar till barn i åldersgruppen 0-3:11 år som tilldelats Komgång Online eller hänvisats till språkstimulansföreläsning sker avslut eller så får föräldrarna brev om att de ansvarar för att boka återbesök om 6 månader. Inga återbesök sätts på väntelista (undantag exempelvis: flerspråkighet, bristande föräldraansvar).

Nivå 3

På nivå 3 ges individuell indirekt (vägledande) behandling vid generella eller omfattande expressiva svårigheter enligt Catalise. Indirekt behandling ges till barn i form av modellinlärning med coachning och feedback till förälder. På nivå 3 ges mer specialiserade insatser som är tänkta för barn med språkstörningsdiagnos, där språkstörningen i stor grad påverkar delaktighet och funktion i vardagen, och där insatser på nivå 2 inte har räckt till för att utveckla språket vidare.

Obs! Om förälder inte kan medverka till indirekt behandling avslutas kontakten.

Nivå 4

På nivå 4 ges direkt behandling i form av specialiserade insatser för barn med fonologiska eller taldyspraktiska uttalsvårigheter som påverkar delaktighet och funktion i vardagen.

Obs! Om barn och/eller förälder inte kan medverka till direkt behandling avslutas kontakten.

- Taldyspraxi: Behandling ges från 4:0 års ålder 2 ggr/vecka vid totalt 10 tillfällen. Utifrån barnets behov erbjuds upp till 2 behandlingsomgångar/år erbjudas.
- Atypiska uttalsprocesser: Behandling ges från 4:6 års ålder 1 gång/vecka vid totalt 4 tillfällen, upp till 2 behandlingsomgångar/ år.
- Typiska icke-åldersadekvata uttalsprocesser: Behandling ges från 5:0 års ålder 1 gång/vecka vid totalt 4 tillfällen, upp till 2 behandlingsomgångar/ år.

Bild 1.

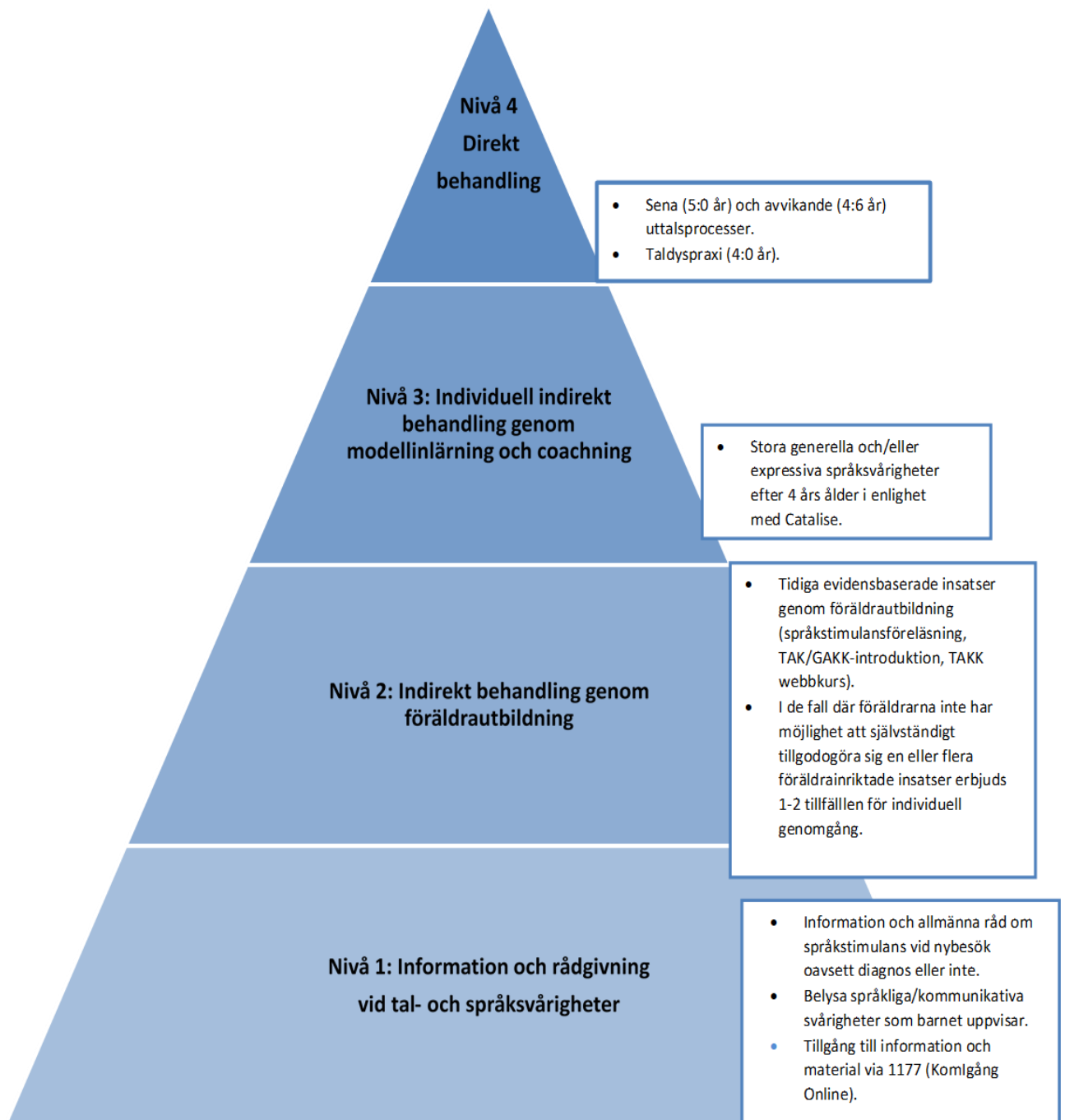

Bild 1 illustrerar Länslöpedin nivåindelning av behandlingsinsatser. I rutorna till höger om pyramiden anges syftet med nivån samt vilka svårigheter som behandlas.

Riktlinjer insatser barn upp till 3:11 år

Insatser 0–3:11 år:

- Nybesök i form av ett föräldrasamtal enligt arbetsbeskrivning 0–3:11 år.
- Insatser enligt nivå 1 och 2.
- Individuell/direkt behandling enligt nivå 3 och 4 erbjuds inte.

Nybesök

Nybesöket enligt [Arbetsbeskrivning nybesök 0–3:11 år](#).

Föräldrasamtalet utan barn, sker digital (video/telefon).

Nybesöket består av strukturerad anamnestagning, samtal kring barnets kommunikations-, tal- och språkutveckling samt eventuell observation av barnet i en kommunikativ situation via filmklipp som föräldrar skickar in via Plattform 24 inför besöket.

Insats	Ålder	Svårighet	Omfattning	Övrig information
<p>Nybesök - digitalt (föräldrasamtal)</p> <p>Barnet närvarar inte vid besöket.</p> <p>Vid behov bokas tolk.</p>	Upp till 3:11 år	Alla typer av tal- och språksvårigheter.	Ett besök om 60 min.	Följ Arbetsbeskrivning nybesök 0-3:11 år
Komlgång Online				<p>Se Metodstöd för tilldelning av stödprogrammet.</p> <p>Dela ut Patientinformation.</p> <p>Föräldrar till barn med <i>kommunikativa svårigheter</i> som inte kan ta till sig Komlgång Online (på svenska eller arabiska): Möjlighet att boka separat besök för genomgång av kommunikationstrappa</p>

				och strategier (ex råva, ugglan).
Vid behov av fortsatt bedömning (t.ex. om filmklipp saknas vid första besöket och föräldern har svårt att beskriva barnets språkliga förmåga alternativt att omfattande språkliga svårigheter beskrivs/noteras) efter nybesöket bokas ytterligare ett besök in, med barn. Förskoleenkät skickas hem Tolk bokas vid behov.	Upp till 3:11 år	Alla typer av tal- och språksvårigheter.	Ett besök om 60 min.	Syftet är att ge adekvata råd till föräldrar.

Obs! Om det i anamnes eller i filmklipp framkommer tecken på salivläckage eller stamning kontaktas aktuell logopedkollega. Vid ÖNH-frågeställning skickas remiss.

Insatser efter nybesök/bedömning

Insats	Ålder	Svårighet	Omfattning	Övrig information
Språkstimulansföreläsning (digitalt i plattform24) Insats enligt nivå 2, indirekt behandling på gruppnivå.	Alla	Språkliga svårigheter.	Ett tillfälle om 1 h 45 min. Erbjuds minst 4 gånger per termin.	Föräldrarna får information och erbjudande vid nybesök. Se Arbetsgång Språkstimulansföreläsning . <i>Viktigt att informera föräldrar både muntligt och skriftligt om att föreläsningen är</i>

<p>I de fall där föräldrarna inte har möjlighet att självständigt tillgodogöra sig digital språkstimulansföreläsning erbjuds ett individuellt tillfälle för genomgång av språkstimulerande strategier.</p>		<p>För föräldrar som inte har möjlighet att självständigt tillgodogöra sig insatser i grupp.</p>	<p>1 tillfällen om 60 min. På plats eller distans.</p>	<p><i>obligatorisk för fortsatta insatser.</i></p> <p>Logopeden går igenom huvuddragen i föreläsningen som erbjuds på nivå 2.</p> <p>Vid denna genomgång används länslogopedins powerpoint.</p>
<p>TAKK Introduktion och webbkurs</p> <p>TAKK introduktion föregår webbkurs.</p> <p>Insats enligt nivå 2 indirekt behandling.</p> <p>Erbjuds föräldrar till barn som bedöms vara i behov av tecken som stöd till talet för att komma vidare i sin språkutveckling.</p> <p>I de fall föräldrar inte har möjlighet att tillgodogöra sig den webbaserade TAKK kursen erbjuds ett ytterligare tillfälle för genomgång av TAKK exempelvis vid tolkbehov.</p>	<p>Alla</p>	<p>Alla typer av tal- och språksvårigheter</p>	<p>Intro: Ett mottagnings- eller videobesök med/utan barn om 30-60 minuter.</p>	<p>Se Lathund TAKK.</p> <p>Föräldrarna ansvarar för att genomföra utbildningen.</p>
<p>GAKK Introduktion</p> <p>Insats enligt nivå 2 indirekt behandling.</p> <p>Erbjuds föräldrar till barn som bedöms vara i behov av bildstöd för att komma</p>	<p>Alla</p>	<p>Alla typer av tal- och språksvårigheter</p>	<p>Intro: Ett mottagnings- eller videobesök med/utan barn om 30-60 minuter.</p>	<p>Se Lathund GAKK.</p>

<p>vidare i sin språkutveckling. Efter introduktion: Om föräldrarna återkommer med önskemål om vidareutveckling av GAKK kan logoped ge fortsatt stöd vid ytterligare 1 tillfälle eller skicka remiss till Kommunikationsteamet.</p>				
---	--	--	--	--

Riktlinjer insatser barn från 4:0 år till start i förskoleklass

Fokus vid insatser barn 4 år till start i förskoleklass:

- Tal- och språkbedömning vid nybesök i syfte att ställa eller avskryva språkstörningsdiagnos samt ge adekvat behandlingsinsats fram tills barnet börjar i förskoleklass.
- En avslutande språkbedömning genomförs i samband med start i förskoleklass.
- Direkt och indirekt behandling kan erbjudas enligt nivå 2-4 utifrån barnets svårigheter. Detta erbjuds fram till start i förskoleklass (undantag görs för barn i skolålder som inte gör sig förstådda med tal).

Nybesök

Insats	Ålder	Svårighet	Omfattning	Övrig information
<p>Nybesök (språkbedömning)</p> <p>Barnet närvarar vid besöket.</p> <p>Vid behov bokas tolk</p>	4:0 år till start i förskoleklass	Uttalssvårigheter, taldyspraxi, expressiva samt generella svårigheter.	Ett besök om 60 min.	<p>Utredningsmall 4:0 år till start i förskoleklass.</p> <p>Utifrån vad som framkommer ger logopeden råd till föräldrar och beslut tas om fortsatta insatser. Om insatser erbjuds på nivå 2 (utöver föräldraföreläsning) ska inte insatser på nivå 3 eller 4 erbjudas parallellt.</p> <p>Obs! Om ej åldersadekvata uttalsförenklingar som klusilering/dentalisering noteras upp till 5 års ålder får föräldrarna information och material för hemträning. Därefter avslutas kontakten och föräldrarna får själva</p>

				höra av sig till länslöpedin via 1177 vid 5 års ålder om svårigheterna kvarstår.
Om det finns behov av fortsatt bedömning (t.ex. misstanke om taldyspraxi, vid behov av vidare föräldsamtal och/eller bedömning) efter nybesöket bokas ytterligare besök in.	4:0 år till start i förskoleklass	Uttalssvårigheter, taldyspraxi, expressiva samt generella svårigheter.	Ett besök om 60 min.	Syftet är både att kunna ställa eller avskryva diagnos men också att ge adekvata råd till föräldrar.

Obs! Om det i bedömningen framkommer tecken salivläckage, stamning kontaktas aktuell kollega. Vid ÖNH-frågeställning skickas remiss.

Insatser efter nybesök

Insats	Ålder	Svårighet	Omfattning	Övrig information
<p>Språkstimulansföreläsning (digitalt/1177)</p> <p>Insats enligt nivå 2, indirekt behandling på gruppnivå.</p> <p>I undantagsfall där föräldrarna inte har möjlighet att självständigt tillgodogöra sig språkstimulansföreläsning/information via 1177 erbjuds ett individuellt tillfälle för genomgång av språkstimulerande strategier.</p>	Upp till start i fsk-klass	Uttal, taldyspraxi, expressiva samt generella svårigheter	<p>Ett tillfälle om 1 h 45 min.</p> <p>Erbjuds minst 4 gånger per termin.</p>	<p>Följ "Arbetsgång språkföreläsning".</p> <p><i>Viktigt att informera föräldrar både muntligt och skriftligt om att föreläsningen är obligatorisk för fortsatta insatser. Föräldrar till barn som har behandlingsbehov, insats enligt nivå 3 alt 4, uppmanas kontakta länslöpedin via 1177 efter genomgången</i></p>

				<i>språkstimulansföre läsning.</i>
TAKK/GAKK Se insatser efter nybesök/bedömning upp till 3:11 år.				
Insats enligt nivå 3, indirekt behandling med modellinlärning	Från 4:0 år till start i fsklass	Generella eller omfattande expressiva svårigheter enligt Catalise.	4 tillfällen, 1 gång /vecka. Utifrån barnets behov ska målet vara att erbjuda 2 behandlingsomgångar innan start i förskoleklass. Behandlingen inriktas på ordförråd, grammatik och berättande.	<p>Tydlig målformulering upprättas vid första behandlingstillfället. I detta bör det framgå vad som förväntas av föräldrarna.</p> <p>Träningsschema</p> <p>Det ska betonas att bästa effekt av insats förutsätter regelbunden hemträning.</p> <p>I behandlingen med barnet visar logopeden en övning, efter några minuter får föräldern ta över logopedens roll. Logopeden ger genomgående <i>coaching</i> och <i>feedback</i> till föräldern.</p> <p>Målet är att föräldern genom logopedens handledning ska bli mer medveten om strategier för ett språkstimulerande förhållningssätt och kunna ge sitt barn intensiv och</p>

				kontinuerlig språkträning i vardagen.
Direkt behandling enligt nivå 4	Från 4:0 år	Taldyspraxi.	Upp till 10 tillfällen, 1-2 ggr/vecka. Utifrån barnets behov ska målet vara att erbjuda 2 behandlingsomgångar/år.	Tydlig målformulering upprättas när behandling inleds. I detta bör det framgå vad som förväntas av föräldrarna. Det ska betonas att bästa effekt av insats förutsätter regelbunden hemträning. Träningsschema Behandling avslutas vid åldersadekvat uttal på ordnivå i övningsituation.
Direkt behandling enligt nivå 4	Från 4:6 år	Atypiska uttalsprocesser som velarisering. Kan i undantagsfall gälla andra processer om barnet är mycket besvärat.	4 tillfällen, 1 gång varje vecka. Utifrån barnets behov ska målet vara att erbjuda 2 behandlingsomgångar/år.	Tydlig målformulering upprättas när behandling inleds. I detta bör det framgå vad som förväntas av föräldrarna. Det ska betonas att bästa effekt av insats förutsätter regelbunden hemträning. Träningsschema Om barnet inte kan medverka till behandling får fokus bli föräldrahandledning gällande uttalsträning i hemmet.
	Från 5:0 år	Ej åldersadekvata uttalsprocesser exempelvis	4 tillfällen, 1 gång varje vecka.	

		dentalisering och klusilering.	Utifrån barnets behov ska målet vara att erbjuda 2 behandlingsomgångar/år.	Behandling avslutas vid åldersadekvat uttal på ordnivå i övningsituation.
--	--	--------------------------------	--	---

Vidareutveckling och visioner

Under arbetet med riktlinjerna har behov av vidareutveckling inom diverse områden identifierats. Logopedmottagningens riktlinjer är ett levande dokument och kommer vid behov fortsätta att revideras löpande.

- Vidareutveckling av 1177 – stöd och behandling.
- Fortsatt digitalisering.
- Likvärdiga insatser/kvalitetssäkring (göra lika i exv bedömning, behandling, vårdförlopp). Digitalt nybesök även för äldre barn?
- Skapa dokument för förslag på behandlingsinsatser.
- Vidareutveckla tillgång till information och material via 1177.
- Komma igång med barnlogopedtelefon.